

Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi

Editörler: Hasan TABAK • Fatih ŞAHİN

Editörler: Doç. Dr. Hasan TABAK - Doç. Dr. Fatih ŞAHİN

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE OKUL YÖNETİMİ

ISBN 978-625-8044-41-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

I. Baskı: Şubat 2022, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1
İskitler/ANKARA
Tel: (0312) 341 10 20
Faks: (0312) 341 30 50

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No:26062

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

İnsanların meydana getirdiği sistemler fiziksel, psikolojik ve sosyal yapıardan meydana gelir. Dolayısıyla bu sistemleri daha iyi anlayabilmek için bütünsel bir bakış açısına ihtiyaç vardır. Eğitim örgütlerini ve daha özelden okulları bu bağlamda ele almak uygun olacaktır. Çünkü okullar en temelde insan ilişkilerinin meydana getirdiği sosyal yapılardır. Okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilerin günlerinin önemli bir bölümünü geçirdikleri, çevre ve teknolojiyle etkileşimin yoğun olduğu okullar çevresel belirsizliğin nispeten az olduğu, standart süreçlerin izlendiği ve daha çok mekanik özellikler gösteren örgütlerden oldukça farklı özelliklere sahiptir ve onlardan farklı bir şekilde incelenmeyi hak eder. Okullar yapı veya üretim odaklı bu tür sistemlerden farklılaştığı gibi genel anlamda tıpkı okul gibi insan ve hizmet odaklı diğer sistemlerden de önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Çünkü okulun insan kaynağı farklıdır, okulun amaçları farklıdır, okulun örgütlenme şekli farklıdır. Bu kitap, eğitim örgütlerini ve özel bağlamda okulları özgün yönleriyle ele alması ve okulun dinamik yapısına vurgu yapması yönüyle bu farklılığa ışık tutmaktadır.

Kitapta öncelikli olarak Şahin ve Tabak yönetim kuramlarını ele almışlar ve yönetim kuramlarının okul için ne anlam ifade ettiği sorusuna yanıt aramışlar. Gülmez ikinci bölümde Türk eğitim sisteminin örgüt yapısına açıklık getirmiştir. Kara üçüncü bölümde liderlik kuramlarını ve okullarda liderliğinin nasıl olabileceğini ifade etmiştir. Bülbül dördüncü bölümde hukuki bakış açısıyla Türk eğitim sistemini anlamamıza katkı sağlamıştır. Tüzel İşeri ise beşinci bölümde öğretim kademelerini niceliksel ve niteliksel olarak ele almıştır. Erdoğan altıncı bölümde verilen her kararın denetime tabi olduğu vurgusuyla denetim ve rehberliğin tabiatını ortaya koymuştur. Erberk yedinci bölümde değişen dünya ve ihtiyaçlara adapte olmayı reform ve yenileşme ile ortaya koydu. Gün ise sekizinci bölümde Türk eğitim sisteminin insan gücü, fiziki, teknolojik ve finansal kaynakları ele almıştır. Kaya Kaşıkçı ve Zayim-Kurtay birlikte ele aldıkları dokuzuncu bölümde yaşayan bir organizma olan okulun psikolojik boyutunu ortaya koymuştur. Ertem ise okulda insan kaynağının yönetimini derinlemesine ele alarak, onuncu bölüm olarak kitapta yerini aldı. Yenipınar onbirinci ve onikinci bölümlerde okullarda temel bürokratik işleyiş olan eğitim-öğretim hizmetleri ve öğrenci özlük işlemlerini ele almıştır. Farklı bir başlık olarak okul işletmeciliği bölümünü Karataş ve Dede onüçüncü bölüm olarak ele aldı. Yavuz Tabak ise ondördüncü bölümde eğitime aile katılımı vurgusuyla okulu topluma bağlayan dinamikleri ortaya koydu. Son olarak Kahraman Türk eğitim sistemi ve okulla ilgili güncel tartışmalarını onbeşinci bölümde ele almıştır.

Bu eserin ortaya çıkmasında kuşkusuz en büyük katkı bölüm yazarlarına aittir. Bölüm yazarlarımıza uzmanlık bilgilerini yansıtarak oluşturdukları bölümler için çok teşekkür ediyoruz. Ayrıca kitabın yayımlanması ve bu entelektüel emeğin görünür kılınmasında desteğini esirgemeyen Pegem Akademi'ye de teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bu eserin hedef kitlesi olan okurlarımızın her türlü eleştirisi, okurla bağ kurmamıza katkı sağlayacaktır. Bunun için e-posta iletişim adreslerimize kitap eleştirilerinizi gönderebilirsiniz.

Türk Eğitim Sistemine katkı sağlaması umuduyla...

Editörler:

Doç. Dr. Hasan TABAK

ORCID No: 0000-0003-3923-5133

Doç. Dr. Fatih ŞAHİN

ORCID No: 0000-0002-6579-2550

Şubat 2022

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Doç. Dr. Hasan TABAK - Doç. Dr. Fatih ŞAHİN

1. Bölüm: Yönetim Yaklaşımları ve Okula Yansımaları

Doç. Dr. Fatih ŞAHİN, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6579-2550

Doç. Dr. Hasan TABAK, Aksaray Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3923-5133

2. Bölüm: Türk Eğitim Sisteminde Yönetim ve Organizasyon

Dr. Öğr. Üyesi Deniz GÜLMEZ, Necmettin Erbakan Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9778-0431

3. Bölüm: Liderlik Kuramları ve Eğitimde Liderlik

Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt KARA, Gaziantep Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6381-5288

4. Bölüm: Türk Eğitim Sisteminin Hukuki Temelleri

Dr. Öğr. Üyesi Murat BÜLBÜL, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1415-0881

5. Bölüm: Türk Eğitim Sisteminde Öğretim Kademeleri

Doç. Dr. Emel TÜZEL İŞERİ, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5638-0450

6. Bölüm: Türk Eğitim Sisteminde Denetim ve Rehberlik

Arş. Gör. Dr. Ufuk ERDOĞAN, Fırat Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7248-1972

7. Bölüm: Türk Eğitim Sisteminde Reform ve Yenileşme

Arş. Gör. Elif ERBERK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi/

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (ÖYP)

ORCID No: 0000-0003-0584-351X

8. Bölüm: Türk Eğitim Sisteminde İnsan Gücü ile Fiziki, Teknolojik ve Finansal Kaynaklar

Arş. Gör. Dr. Feyza GÜN, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8395-2020

9. Bölüm: Okulun Psikolojik Boyutu

Arş. Gör. Sevgi KAYA-KAŞIKCI, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0949-6877
Dr. Öğr. Üyesi Merve ZAYİM-KURTAY, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4499-2139

10. Bölüm: Okulda İnsan Kaynağının Yönetimi

Doç. Dr. Hasan Yücel ERTEM, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9058-641X

11. Bölüm: Okullarda Öğrenci Özlük İşlemleri

Doç. Dr. Şenyurt YENİPİNAR, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0568-876X

12. Bölüm: Okullarda Eğitim-Öğretim Hizmetleri

Doç. Dr. Şenyurt YENİPİNAR, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0568-876X

13. Bölüm: Okul İşletmeciliği

Doç. Dr. İbrahim Hakan KARATAŞ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5569-014X
Dr. Ezgi DEDE, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-3975-0904

14. Bölüm: Okul, Aile ve Toplum İlişkileri

Dr. Öğr. Üyesi Burcu YAVUZ TABAK, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8153-2767

15. Bölüm: Türk Eğitim Sistemi ve Okulla İlgili Politika Belgeleri Kapsamında Güncel Tartışmalar

Dr. Öğr. Üyesi Hilal KAHRAMAN, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5680-8362

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
-------------	-----

1. BÖLÜM

YÖNETİM YAKLAŞIMLARI VE OKULA YANSIMALARI

Giriş.....	2
Klasik Yönetim Yaklaşımları.....	2
Bilimsel Yönetim.....	3
Yönetim Süreçleri.....	4
Bürokrasi.....	6
Klasik Yönetim Yaklaşımlarının Okul İçin Anlamı.....	7
Bilimsel Yönetimin Okul İçin Anlamı.....	7
Yönetim Süreçlerinin Okul İçin Anlamı.....	8
Bürokrasinin Okul İçin Anlamı.....	8
İnsan İlişkileri Yaklaşımları.....	9
Hawthorne Deneyleri.....	10
X Teorisi ve Y Teorisi.....	11
Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	12
İnsan İlişkileri Yaklaşımlarının Okul İçin Anlamı.....	12
Sistem Yaklaşımı.....	13
Sistem Yaklaşımının Okul İçin Anlamı.....	14
Durumsal Yaklaşımlar.....	15
Durumsal Yaklaşımların Okul İçin Anlamı.....	16
Sonuç.....	17
Okuma Parçası.....	19
Tartışma Soruları.....	20
Kaynakça.....	20

2. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE YÖNETİM VE ORGANİZASYON

Giriş.....	24
Örgütsel Yapı.....	24
Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Teşkilat Yapısı.....	28
MEB Merkez Teşkilat Yapısı.....	29
MEB Taşra ve Yurtdışı Teşkilat Yapısı.....	30
Okul Örgütü ve Özellikleri.....	32

Eğitim Örgütlerinin Yönetimi	34
Yöneticilerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları.....	35
Yönetici Yeterlikleri.....	37
Yöneticilerin Yönetimsel Rollerini	37
Sonuç.....	40
Okuma Parçası.....	41
Tartışma Soruları.....	42
Kaynakça.....	42

3. BÖLÜM

LİDERLİK KURAMLARI VE EĞİTİMDE LİDERLİK

Giriş.....	46
Liderlik Kavramı ve Tanımlar	47
Lider ve Yönetici Kavramları	49
Liderin Güç Kaynakları	52
Yasal Güç	52
Ödül Gücü.....	53
Zorlayıcı Güç	53
Uzmanlık Gücü	54
Karizmatik Güç	54
Liderlik Kuramları ve Yaklaşımları.....	55
Liderlikte Özellik Kuramları.....	55
Davranışsal Liderlik Kuramları	57
Ohio State Üniversitesi Araştırmaları	58
Michigan Üniversitesi Araştırmaları	59
Durumsal Liderlik Kuramları.....	61
Fiedler'in Durumsal Liderlik Kuramı.....	62
Yol Amaç Kuramı	63
Okul Yönetiminde Liderlik	64
Çağdaş Liderlik Yaklaşımları	66
Öğretim Liderliği.....	67
Dönüşümcü Liderlik.....	68
Sosyal Adalet Liderliği.....	70
Paylaşılan Liderlik	71
Sonuç.....	73
Okuma Parçası.....	75
Tartışma Soruları.....	76
Kaynakça.....	76

4. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN HUKUKİ TEMELLERİ

Giriş.....	80
Hukuk Nedir?.....	80
Hukukun Kaynakları Nelerdir?	81
Yönetimde Sistem Yaklaşımının Hukuk Sistematiği Açısından Analitik Bir Değerlendirmesi	83
Türk Millî Eğitim Sisteminin Hukuki Dayanakları	85
Türk Eğitim Sisteminin Çevresine İlişkin Hukuki Düzenlemeler	86
Türk Eğitim Sisteminin Yapısına (Örgütlenmesi-Eğitim ve Öğretim Süreçleri-Personeli) İlişkin Hukuki Düzenlemeler.....	88
Sonuç.....	94
Okuma Parçası.....	96
Tartışma Soruları.....	97
Kaynakça.....	97

5. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖĞRETİM KADEMELERİ

Giriş.....	100
Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı.....	101
Türk Eğitim Sisteminde Yaygın Eğitim.....	101
Türk Eğitim Sisteminde Örgün Eğitim Kademeleri	104
Türk Eğitim Sisteminde Okul Öncesi Eğitim Kademesi.....	107
Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim Kademesi	110
Türk Eğitim Sisteminde Ortaöğretim Kademesi.....	113
Türk Eğitim Sisteminde Yükseköğretim Kademesi	117
Sonuç.....	121
Okuma Parçası.....	123
Tartışma Soruları.....	124
Okuma Parçası.....	124
Kaynakça.....	124

6. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE DENETİM VE REHBERLİK

Giriş.....	128
Denetim ve Eğitim Denetimi.....	128
Denetiminin Amacı ve Önemi	130

Denetimin İlkeleri	131
Denetim Modelleri.....	133
Bilimsel Denetim Modeli	133
Sanatsal Denetim Modeli	134
Klinik Denetim Modeli	134
Gelişimsel Denetim Modeli	135
Farklılaştırılmış Denetim Modeli.....	136
Öğretimsel Denetim Modeli.....	137
Modern Denetim ve Rehberlik Yaklaşımları	137
Meslektaş Koçluğu.....	137
Mentorlük.....	138
Eylem Araştırması.....	139
Rehberlik Uygulamaları.....	140
Türk Eğitim Sisteminde Denetim ve Rehberlik Uygulamaları.....	141
Kurum Denetimi	143
Ders Denetimi.....	144
Sonuç.....	145
Okuma Parçası.....	147
Tartışma Soruları	148
Kaynakça.....	148

7. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE REFORM VE YENİLEŞME

Giriş.....	154
Değişim, Yenileşme, Reform	155
Türk Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen Reform ve Yeniliklerin Tarihsel Perspektifte Analizi	156
1918-1923 Yılları Arasında Türk Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen Reform ve Yenilikler.....	157
1923-1928 Yılları Arasında Türk Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen Reform ve Yenilikler.....	158
Cumhuriyet Dönemi Reform ve Yenilikleri	158
Tevhid-i Tedrisat Kanunu	160
1928-1938 Yılları Arasında Türk Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen Reform ve Yenilikler.....	161
Harf Devrimi	161
Millet Mektepleri.....	162
Halk Evleri.....	163

1938-1950 Yılları Arasında Türk Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen Reform ve Yenilikler.....	163
Köy Enstitüleri.....	164
1950-1960 Yılları Arasında Türk Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen Reform ve Yenilikler.....	165
1960-2000 Yılları Arasında Türk Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen Reform ve Yenilikler.....	166
2000-2020 Yılları Arasında Türk Eğitim Sisteminde Gerçekleştirilen Reform ve Yenilikler.....	167
8 Yıllık Zorunlu Eğitim.....	167
Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı.....	168
Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Bitişik Eđik Yazı	168
12 Yıllık Zorunlu Kesintili Eğitim (4+4+4 Eğitim Reformu)	170
Sonuç.....	172
Okuma Parçası.....	174
Tartışma Soruları.....	176
Kaynakça.....	176

8. BÖLÜM

TÜRK EğİTİM SİSTEMİNDE İNSAN GÜCÜ İLE FİZİKİ, TEKNOLOJİK VE FİNANSAL KAYNAKLAR

Giriş.....	182
Eğitimde İnsan Gücü	183
Öđretmenlerin Yetiştirilmesi	183
Okul Yöneticilerinin Yetiştirilmesi	189
Eğitim Müfettişlerinin Yetiştirilmesi	192
Eğitimde Fiziki Kaynaklar.....	194
Eğitimde Teknolojik Kaynaklar	195
Eğitimde Finansal Kaynaklar.....	197
Sonuç.....	200
Okuma Parçası.....	202
Tartışma Soruları.....	203
Kaynakça.....	203

9. BÖLÜM

OKULUN PSİKOLOJİK BOYUTU

Giriş	210
Okulun Psikolojik Boyutuna Etki Eden Örgüt Psikolojisi Konuları.....	211
Örgütsel Adalet.....	211
Örgüt Kültürü.....	214
Örgüt İklimi.....	216
Örgütsel Güven.....	217
Örgütsel Bağlılık.....	219
Örgütsel Vatandaşlık.....	221
Kriz Döneminde Okulun Psikolojik Boyutunda Öne Çıkan Konular	222
Kavramlara Yönelik Okul Bağlamından Örnekler.....	225
Sonuç.....	226
Okuma Parçası.....	228
Tartışma Soruları.....	229
Kaynakça	229

10. BÖLÜM

OKULDA İNSAN KAYNAĞININ YÖNETİMİ

Giriş.....	236
İnsan Kaynağı Yönetiminin Önemi	236
İnsan Kaynağı Yönetiminin Gelişimi.....	237
Eğitimde İnsan Kaynakları Yönetimi.....	238
Okullarda İnsan Kaynakları Yönetimi.....	240
Okullardaki İnsan Kaynaklarının Bürokratik İşleyişi	241
Okullardaki İnsan Kaynaklarının Sosyoekonomik ve Sosyokültürel Yönü.....	242
Okullardaki İnsan Kaynağının Geliştirilmesi ve Öğrenen Okul.....	243
Sonuç.....	244
Okuma Parçası.....	246
Tartışma Soruları.....	248
Kaynakça.....	248

11. BÖLÜM

OKULLARDA ÖĞRENCİ ÖZLÜK İŞLEMLERİ

Giriş	252
Öğrenci Hizmetleri	253
Öğrenci Kaydının Yapılması	253
Devam Takip işlemleri.....	255
Öğrencilerin Okul Değiştirmesi (Öğrenci Nakli)	257
Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi.....	259
Defter ve Belgelerinin Düzenlenmesi.....	261
Sağlık Hizmetleri.....	264
Okul ve Öğrenci Güvenliği	265
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	267
Öğrenci Disiplin İşlemleri.....	270
Mezunları İzleme.....	272
Sonuç	274
Kaynakça.....	274

12. BÖLÜM

OKULLARDA EĞİTİM-ÖĞRETİM HİZMETLERİ

Giriş.....	278
Eğitim Hizmetleri.....	278
Sosyal Etkinlikler.....	279
Öğrenci Kulübü	281
Toplum Hizmeti	282
Diğer Sosyal Etkinlikler.....	283
Öğretim ile İlgili Hizmetler.....	283
Yıllık Çalışma Planının Hazırlanması	284
Ünitelendirilmiş Yıllık Plan	285
Ders Planı	286
Öğretmenler Kurulu Çalışmaları	288
Zümre Öğretmenler Kurulu Çalışmaları	290
Eğitim Ortamları ve Kullanımı	292
Ders Araç-Gereçlerinin Belirlenmesi ve Kullanımı.....	294
Okul Kütüphanesinin Düzenlenmesi ve Kullanımı.....	296
Sonuç.....	298
Kaynakça.....	299

13. BÖLÜM **OKUL İŞLETMECİLİĞİ**

Giriş.....	302
Bir İşletme Olarak Okul	302
Okullarda İşletmecilik Fonksiyonları	303
Yönetim Fonksiyonu.....	303
Üretim Fonksiyonu.....	305
Pazarlama Fonksiyonu.....	306
Muhasebe ve Finans Fonksiyonu	309
İnsan Kaynakları Fonksiyonu.....	316
Halkla İlişkiler Fonksiyonu.....	317
Araştırma-Geliştirme Fonksiyonu.....	318
Okullarda Rekabet ve Verimlilik	319
Toplam Kalite Yönetimi (Total Quality Management).....	320
Öğrenen Organizasyonlar (Learning Organizations)	322
Personel Güçlendirme (Personal Empowerment).....	324
Kıyaslama (Benchmarking)	325
Sonuç.....	327
Okuma Parçası.....	328
Tartışma Soruları.....	329
Kaynakça.....	329

14. BÖLÜM **OKUL, AİLE VE TOPLUM İLİŞKİLERİ**

Giriş.....	332
Okul ve Aile.....	333
Aile Katılımıyla Neyi Kastediyoruz?	335
Okul ve Toplum	341
Sonuç	345
Okuma Parçası.....	346
Tartışma Soruları.....	348
Kaynakça.....	348

15. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE OKULLA İLGİLİ POLİTİKA BELGELERİ KAPSAMINDA GÜNCEL TARTIŞMALAR

Giriş.....	352
Eğitim Politikalarına Yön Veren Uluslararası Kurumlar ve Belgeler.....	353
Avrupa Birliği Eğitim Politikaları	354
OECD ve Eğitim Politikaları.....	355
UNESCO/UNICEF ve Eğitim Politikaları.....	358
Eğitim Politikalarına Yön Veren Ulusal Kurumlar ve Belgeler	361
Milli Eğitim Bakanlığı ve Stratejik Planlar.....	362
Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Kalkınma Planları	364
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Milli Eğitim Şuraları	366
Sonuç.....	372
Okuma Parçası.....	373
Tartışma Soruları.....	375
Kaynakça.....	375
Yazarlar Hakkında.....	377

TABLULAR LİSTESİ

1. BÖLÜM

Tablo 1. Yönetime İlişkin Genel İlkeler	5
---	---

3. BÖLÜM

Tablo 1. Lider ve Yönetici Arasındaki Karakteristik Farklılıklar.....	51
---	----

5. BÖLÜM

Tablo 1. Resmî ve Özel Yaygın Eğitim Kurumlarında Öğrenim Gören Kursiyer, Öğretmen ve Derslik Sayıları (2020/2021).....	103
Tablo 2. Türkiye’de Eğitim Kurumlarının Kademelere Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2020/21)	106
Tablo 3. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Okul Türlerine Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2020/2021).....	108
Tablo 4. Türkiye’de İlkokullarda Okul Türlerine Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2020/2021).....	111
Tablo 5. Türkiye’de Ortaokullarda Okul Türlerine Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2020/2021).....	112
Tablo 6. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarında Okul Türlerine Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2020/2021).....	115
Tablo 7. Devlet ve Vakıf Üniversiteleri ile Vakıf Meslek Yüksek Okullarında Öğrenim Gören Öğrenci Sayıları ve Kayıtlı Oldukları Programlar (2020-2021)	120

7. BÖLÜM

Tablo 1. Eğitim Kademeleri Bazında Cumhuriyet Döneminde Örgün Eğitimde Gerçekleştirilen Reform ve Yenilikler	159
Tablo 2. 1928-1938 Yılları Arasında Okuma-Yazma Kurslarındaki Sayısal Durum.....	162

8. BÖLÜM

Tablo 1. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri	188
Tablo 2. Eğitim Kademelerine Göre Okul ve Derslik Sayıları (2020-2021).....	195

13. BÖLÜM

Tablo 1. ABC Okulu 31.12.2018 Tarihli Bilançosu	310
Tablo 2. ABC Okulu (01.01.2018-31.12.2018) Dönemi Gelir Tablosu.....	311

14. BÖLÜM

Tablo 1. Organizasyon Modelleri ve Aile Katılımı Profili.....	340
Tablo 2. Toplum Katılımının Okula Katkıları	343
Tablo 3. Okul, Aile ve Toplum İlişkileri Öğretmen Yeterlikleri	344

ŞEKİLLER LİSTESİ

1. BÖLÜM

Şekil 1. Açık bir sistem olarak okul.....15

2. BÖLÜM

Şekil 1. Örgütün beş temel parçası.....25

Şekil 2. Örgütün yapısal biçimleri.....26

Şekil 3. Milli Eğitim Bakanlığı teşkilat şeması.....31

Şekil 3. Yönetmelik roller.....38

3. BÖLÜM

Şekil 1. Fiedler'in durumsal liderlik kuramı.....63

4. BÖLÜM

Şekil 1. Hukukun kaynakları sınıflandırması.....82

5. BÖLÜM

Şekil 1. Türk eğitim sisteminin genel yapısı..... 101

Şekil 2. Türk eğitim sisteminde öğrenci yaşına göre eğitim kademeleri..... 104

Şekil 3. Sınıf düzeyi ve okul türüne göre türk eğitim sisteminin
kademelendirilmesi..... 105

Şekil 4. Türkiye'de yükseköğretim kurumlarındaki öğrenim düzeyine göre
öğrenci sayıları (2020/2021)..... 119

7. BÖLÜM

Şekil 1. Türk eğitim sisteminde gerçekleştirilen reform ve yeniliklerin
tarihsel akışı..... 172

13. BÖLÜM

Şekil 1. Yönetim fonksiyonları..... 304

Şekil 2. Okullarda yönetim fonksiyonu..... 305

Şekil 3. Okullarda hizmet üretim süreci..... 306

Şekil 4. Hizmet işletmelerinde 7P..... 307

Şekil 5. İşletmelerde muhasebe süreçleri..... 309

Şekil 6. Okulların gelir kaynakları..... 314

Şekil 7. Okullarda iç ve dış çevre unsurları..... 318

Şekil 8. TKY'nin unsurları..... 321

Şekil 9. Senge'nin beş disiplini..... 323

Şekil 10. Kıyaslama süreci..... 326

15. BÖLÜM

Şekil 1. Türk eğitim sistemi ve okullarla ilgili güncel tartışmalar..... 371

1. BÖLÜM

YÖNETİM YAKLAŞIMLARI VE OKULA YANSIMALARI*

Doç. Dr. Fatih ŞAHİN, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6579-2550

Doç. Dr. Hasan TABAK, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3923-5133

Bölümün Amacı

Bu bölümde,

- Yönetimin akademik bir disiplin olarak incelenmeye başlandığı ilk dönemlerden günümüze değin ileri sürülen yönetim yaklaşımları hakkında okuyucuya genel bilgi sunmak,
- Yönetim yaklaşımlarının okul için (özellikle okul yönetimi için) önemini ortaya koymak,
- Yönetim yaklaşımlarının okula yansımaları hakkında eleştirel bir bakış açısı ortaya koymak,
- Okuyucuda yönetim yaklaşımlarına karşı entelektüel bir ilgi uyandırmak amaçlanmıştır.

* Atıf için: Şahin, F., & Tabak, H. (2022). Yönetim yaklaşımları ve okula yansımaları. H. Tabak & F. Şahin (Eds.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* içinde (ss. 1-21). Pegem Akademi.

Giriş

Tarihin erken dönemlerinden beri insanların ortaya koyduğu büyük başarı- larla ortak bir amaç etrafında hareket edildiği, organize bir çaba sonucunda bu başarıların elde edildiği açıktır. Bir başka ifadeyle ortak amaçlar etrafında örgütlü davranışları ifade eden yönetimin tarihi oldukça eskidir. Ancak yönetim olgusu- nun akademik bir kaygıyla ele alınması insanlığın uzun tarihi göz önüne alındı- ğında oldukça yeni bir gelişmedir. Genellikle *klasik yaklaşımlar* olarak bilinen 20. yüzyılın başındaki çalışmalarla birlikte yönetim bilimi ortaya çıkmıştır (Robbins & Coulter, 2012). İlerleyen süreçte yönetim alanında alternatif yaklaşımlar öne sürülmüş, yönetim alanında ilerleme hız kesmeden devam etmiştir.

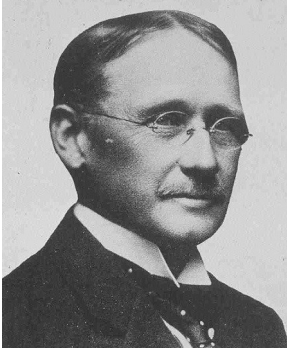
Yönetim yaklaşımlarını dört başlıkta ele almak mümkün. Tarihsel gelişim sü- reci dikkate alındığında ilk başlığı klasik yönetim yaklaşımları oluşturmaktadır. Klasik yönetim yaklaşımlarında genel olarak örgütün amaçları, örgütün formel (resmî) yapısı, hiyerarşik yönetim, örgüt için gerekli teknik yeterlikler ve örgüte ilişkin temel ilkeler üzerinde durulur. İkinci sırada insan ilişkilerine ilişkin yak- laşımlar yer almaktadır. Bu yaklaşımlarda örgüt yaşamındaki sosyal dinamiklere vurgu yapılmakta, grup davranışlarının önemi üzerinde durulmakta, örgütteki in- formel (resmî olmayan) davranışlar açıklanmaya çalışılmaktadır. Sistem yaklaşımı üçüncü sırada yer almaktadır. Sistem yaklaşımı ile klasik yönetim yaklaşımları ile insan ilişkileri yaklaşımlarının birlikte ele alındığı, sosyal-teknik sistemlerin öne- mi üzerinde durulduğu ve örgütün çevresiyle birlikte ele alındığı görülmektedir. Son yönetim yaklaşımı ise hiçbir yönetim yaklaşımının tek başına her zaman için etkili sonuçlar üretemeyeceği, etkililiği sağlayan temel gücün durumsal faktörler olduğu iddiasını öne süren durumsal yaklaşımlardır (Müllins, 2010). Takip eden başlıkta bu yönetim yaklaşımları sırasıyla ele alınmakta ve bu yaklaşımların eğiti- me yansımaları incelenmektedir.

Klasik Yönetim Yaklaşımları

Yönetim alanında genel kabul gören ilk sistematik görüşler, yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde ileri sürülen klasik (geleneksel) yönetim yaklaşımlarıdır. Frederick W. Taylor 1911 yılında “Bilimsel Yönetimin İlkeleri” isimli eserini yayımlayarak “Bilimsel Yönetim” yaklaşımına, Henri Fayol 1916 yılında “Genel ve Endüstriyel Yönetim” isimli eserini yayımlayarak “Yönetim Süreci” yaklaşımına ve Alman sos- yolog Max Weber de 1904’te yayımlanan “Protestan Ahlakı ve Kapitaliz Ruhunu” ve 1924’te yayımlanan “Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı” isimli eserle- riyle “Bürokrasi” yaklaşımına öncülük etmişlerdir (Koçel, 2011).

Klasik yönetim yaklaşımlarında örgüt; yapısı, biçimsel yönü ve etkililiği ile ele alınır. Bu yaklaşımlarda bir örgütte işin nasıl planlandığı, hangi teknik yeterliklere ihtiyaç duyulduğu, yönetimde rasyonelliğin nasıl sağlanacağı gibi konular üzerinde durulur (Mullins, 2010). Klasik yaklaşımlar rasyonaliteye, örgütleri ve çalışanları mümkün olduğunca verimli hale getirmeye vurgu yapmıştır (Robbins & Coulter, 2012). Frederick W. Taylor, Max Weber, Henri Fayol, Urwick, Mooney, Reiley gibi isimler klasik yaklaşımlara öncülük eden ve ilham veren isimlerdir. Klasik Yönetim Yaklaşımları temel olarak üç başlıkta ele alınmaktadır.

Bilimsel Yönetim

Görsel kaynak: <https://history-biography.com/frederick-winslow-taylor/> adresinden edinilmiştir.

Klasik yönetim yaklaşımlarının Bilimsel Yönetim ile başladığı iddia edilebilir. Frederick W. Taylor'un bilimsel yönetimin ilkelerini yazdığı 1911 yılındaki çalışması, örgütlerde verimin artırılması için en iyi tek yolun bilimsel yöntem olduğunu savunmaktadır (Robbins & Coulter, 2012). Bilimsel yönetimde odakta yöneticiden ziyade üretimde aktif rol oynayan çalışan (işçi) yer almakta, yönetimde etkililik çalışan ile sağlanmaya çalışılmaktadır.

Klasik yönetim yaklaşımlarında verimliliği artırmanın bir yolu olarak yönetimin iyileştirilmesiyle ilgilenilmektedir. Bunu sağlamak için örgütün teknik olarak yapılandırılması ve daha yüksek performans için çalışanların maddi yönden desteklenmesi gerektiği inancı hâkimdir. Bu yaklaşıma önemli katkı sağlayan ve bilimsel yönetimin 'babası' olarak bilinen Taylor (1856–1917), örgütleri adeta birer makine gibi görmüş, örgütteki tüm iş süreçlerinin ayrı görevler halinde analiz edilebileceğini ve bilimsel yöntemle her bir görevi gerçekleştirmenin 'en iyi yolunu' bulmanın mümkün olduğunu ileri sürmüştür (Mullins, 2010). Bu düşünceye göre her iş, anlamlı parçalara bölünür, her bir parça iş için zaman planlaması yapılır ve bilimsel yöntem kullanarak her bir iş için etkili eylem planları yapılır.

Bilimsel yönetim yaklaşımının izleyicileri olan Frank ve Lillian Gilberth, Henry L. Gantt, Alfred P. Sloan, Peter Drucker, George Vickers gibi isimler ve bu isimlerin yaptıkları çalışmalarla bu yaklaşımın geliştirilip olgunlaştırıldığı ifade edilmektedir. Örneğin, Frank ve Lillian Girbert tuğlayla duvar örme işinde iş analizi yardımıyla gereksiz hareketleri ortadan kaldırarak, standart yöntem ve uygulamalarla işçilerin günlük 1.000 tuğla yerine 2.700 tuğla kullanarak daha fazla duvar